

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTGA TRANSFORMATSIYA QILISH KOMPANIYALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA

Sarsenbayeva Gulzada Jenisbay qizi

*Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
magistranti*

Telefon: +998(91)3722616

E-mail: gulzada.sarsenbaeva19@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqotda hozirgi bozor sharoitida kompaniyalarning raqamli iqtisodiyotga transformatsiya qilish jarayoni o‘rganilib tahlil qilingan. Mazkur jarayonda ularning raqobatbordoshligini oshirish o‘rganilgan.*

Kalit so‘zlar: *raqamli iqtisodiyot, raqobatbordoshlik, raqamli transformatsiya innovatsiya, raqamli platforma.*

Аннотация: *В данном исследовании изучается и анализируется процесс трансформации компаний к цифровой экономике в современных рыночных условиях. В этом процессе изучалось повышение их конкурентоспособности.*

Ключевые слова: *цифровая экономика, конкуренция, цифровая трансформация, инновации, цифровая платформа.*

Abstract: *This study examines and analyses the process of transformation of companies to the digital economy in modern market conditions. In this process the increase of their competitiveness was studied.*

Keywords: *digital economy, competition, digital transformation, innovation, digital platform.*

KIRISH.

Hozirgi kunda raqamli iqtisodiyot va u bilan bog‘liq bo‘lgan yangi innovatsion texnologiyalar hayotimizga shiddat bilan kirib kelmoqda. Raqamlashtirish bizning yashash tarizimiz, o‘qishimiz, pul topishimiz, ishlashimiz, muloqat qilishimizni o‘zgartirib yuboradi. Iqtisodiyotning globallashuvi va raqamlashtirilishi davlatga va undagi aholiga katta foyda olib keladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti 2018-yil 28-dekabrda 2019-yil uchun eng muhim ustivor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasida[1] ham mamlakatimizda raqamli iqtisodning rivojlanishi bo‘yicha quyidagilarni aytib o‘tdi: “Iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamli texnologiyalar asosida yangilanishini ko‘zda tutadigan “Raqamli iqtisodiyot milliy kontseptsitasi”ni ishlab chiqishimiz kerak. Shu asosda “Raqamli O‘zbekiston-2030”[2] dasturini hayotga tadbiiq etishimiz zarur. Raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulotni kamida 30 foizga o‘stirish, korruptsiyani keskin kamaytirish imkonini beradi. Nufuzli xalqaro tashkilotlar o‘tkazgan tahlillar ham buni tasdiqlamoqda. Shuning uchun hukumatga ikki oy muddatda raqamli iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha “yo‘l haritasi”ni ishlab chiqish

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

topshiriladi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, iqtisodiyot tizimiga bosqichma-bosqich o'tish mamlakatimizning global miqyosdagi raqobatbardoshligi oshirib, fuqarolarning hayot sifatini yanada oshiradi, jadal iqtisodiy o'sishga imkon yaratadi va milliy mustaqillikni ham ta'minlab beradi.

TADQIQOT NATIJALARI

Strategiya doirasida 2020–2022-yillarga mo'ljallangan "Yo'l xaritasi"da to'rtta qilish doirasida:

– aholi punktlarini Internet asosiy sohani, ya'ni elektron hukumatni, raqamli industriyani, raqamli ta'limni va raqamli infratuzilmani rivojlantirish nazarda tutilgan va unda, hudud va tarmoqlarni raqamli transformatsiya tarmog'iga ulash darajasi, shu jumladan keng polosali ulanish portlarini 2,5 mlngacha ko'paytirish, 20 ming kilometr optik- tolali aloqa liniyalarini qurish va mobil aloqa tarmoqlarini rivojlantirish orqali 78 %dan 95 %ga yetkazilishi;

– hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning turli sohalarida 400 dan ortiq axborot tizimlari, elektron xizmatlar va boshqa dasturiymahsulotlar joriy etilishi;

– 587 ming nafar kishini, shu jumladan «Bir million dasturchi» loyihasi doirasida 500 ming nafar yoshlarni qamrab olish orqali kompyuter dasturlash asoslariga o'qitish tashkillashtirilishi;

– iqtisodiyotning real sektori tarmoqlaridagi korxonalarda boshqaruv, ishlab chiqarish va logistika jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha 280 dan ortiq axborot tizimlari va dasturiy mahsulotlar joriy etilishi belgilangan [3].

Korxonalarining raqamli transformatsiyaga o'tishi, elekton platformalar yaratilishi, bu bozorda raqobatning yangi turini yaratadi. Raqamli iqtisodiyotda xarajatlarni qisqarishi natijasida ko'rsatilayotgan xizmatlarning qiymati arzonlashib boradi, daromad topishning yangi yo'nalishlarini keltirib chiqaradi. Kompaniyalarning "raqobatbardoshligi" tushunchasini tahlil qilish natijalari ushbu toifaning oltita asosiy xususiyatini aniqlashga imkon berdi:

1) mahsulotlar iste'molchilarning ehtiyojlarini maksimal darajada qondiradi (shu jumladan narx / sifat nisbati);

2) korxonada qonun doirasida ish olib boradi;

3) kompaniya egalari foyda miqdoridan qanoatlansa;

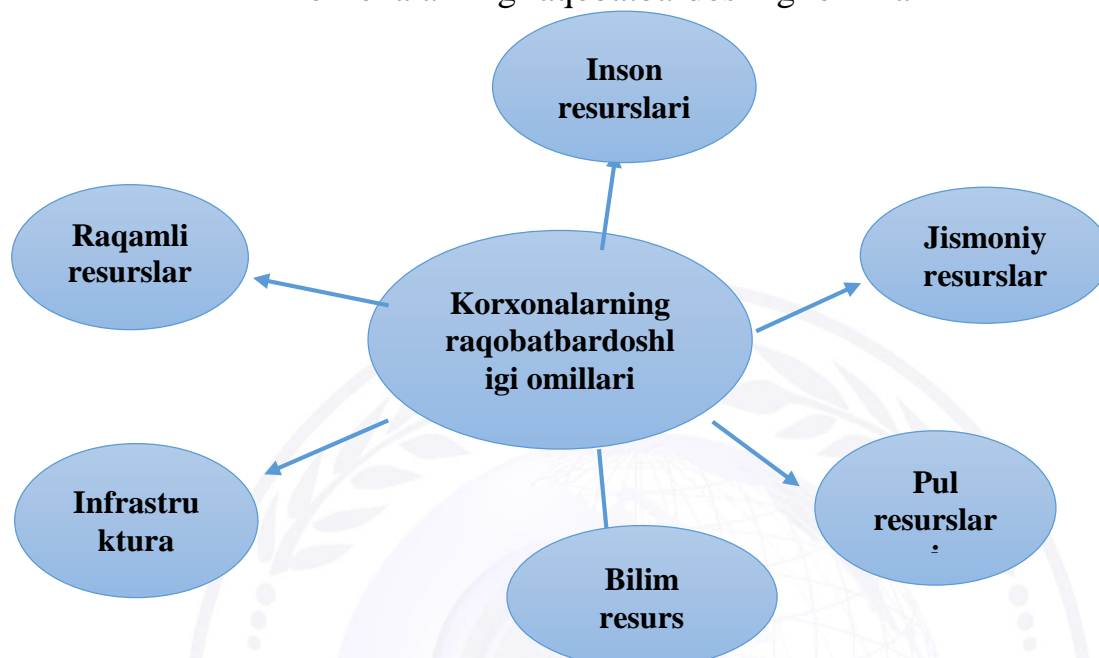
4) xodimlar o'z ishi va maoshidan qoniqish hosil qiladi va kompaniyaning korporativ madaniyatiga to'liq qo'shiladi;

5) korxonada atrof-muhitga g'amxo'rlik qiladi, unga zararli ta'sirlarni muntazam ravishda kamaytiradi va faqat ekologik toza xom ashyo va texnologiyalardan foydalanadi;

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

6) korxonalar yangi qadriyatlarni yaratadi - kambag'al va nogironlarga yordam beradi. Turli ko'ngilli va ijtimoiy loyihalar va dasturlarni amalga oshiradi.

Korxonalar raqobatbardoshligi omillari

Rasm-1

Manba: muallif tomonidan tuzilgan: Porter M. Competition / M. Porter. Per. ingliz tilidan - M.: Uilyams nashriyoti, 2000. – b. 174. Yuqoridagi 1-rasmdan ko'rinib turibdiki, inson resurslari mehnatning malakasi, soni va narxi bilan tavsiflanadi; infratuzilmaga esa shaxsga xizmat ko'rsatadigan muassasalar kiradi iqtisodiyot tarmoqlari va sanoat raqobatining tabiatiga ta'sir qiladi; ilmiy, texnik va bozor axboroti tizimini nazarda tutuvchi bilimlar; raqamli resurslar biznesni raqamlashtirish darajasi va boshqalar bilan belgilanadi. Raqamli transformatsiyaning an'anaviy tizimdan asosiy farqi samaradorlikning keskin oshishida hisoblanadi. Shuning uchun transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, odatda yangi biznes modellarni yaratilishiga olib keladi. Raqamli iqtisodiyot sharoitlarida raqobat kurashining tuzilishi va harakteri ham butkul o'zgarib ketadi. Raqobat raqamli kompaniyalarning yanada rivojlanishining asosiy vositasi bo'lib, bozorning yangi ishtirokchilarini qo'llab-quvvatlash, monopoliyalarning shakllanishiga to'sqinlik qilish; shuningdek, iste'molchilar o'z huquqlarini himoya qilishlari va yaxshiroq mahsulotlar olishlarini ta'minlaydi. Masalan, yo'lovchilar tashish bozoridagi agregator-kompaniyalar (GettTaxi, Yandex.Taxi kabilar) transport kompaniyalarning ish faoliyatiga ko'pgina o'zgarishlar kiritib, ularni iste'molchilarga ancha yaqinlashtirishga erishdilar [4]. Oziq-ovqat yetkazib berish kompaniyalari ham sotuvchilarni iste'molchilarga yaqinlashtirib berdilar va raqobatli bozorda katta muvaffaqiyatlarga erishdilar. Bularning natijasida an'anaviy off-layn kompaniyalar o'z bizneslarini transformatsiya

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

qilishga yohud on-laynga o'tishga majbur bo'ladilar. Bu holat esa tadbirkorlarga internetda o'z bizneslarini tashkil qilishga undaydi.

Xulosav va takliflar

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish O'zbekiston Respublikasi uchun ham uning dunyo miqyosidagi raqobatbardoshligini belgilab beradigan strategik ahamiyatga molik masalalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun mamlakatimizdagi kompaniyalarning raqamli iqtisodiyotga o'tishi va global bozorda o'z o'rnini topishi uchun ularni rag'batlantirish zarur. Ushbu jarayonda qaysi yo'nalishlarni raqamli iqtisodiyotga transformatsiya qilishdan boshlashga ham alohida e'tibor berish kerak. Bugungi kundagi asosiy vazifalardan biri tadbirkorlar o'rtasida sog'lom raqobatni ta'minlash orqali, narxlarni pasaytirish va jahon bozorida raqobatbardosh, eksportbop sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarishni kengaytirishdir. Xalqaro tajribani o'rgangan holda monopoliya sohasiga xususiy sektor uchun yanada keng yo'l ochish, "raqamli tadbirkorlikni" rivojlantirish va shu orqali raqobat muhitini shakllantirish lozim. Raqamli iqtisodiyot sohasidagi xalqaro hamkorlikni mustahkamlash, yetakchi xalqaro texnologik kompaniyalar bilan o'zaro hamkorlikdagi loyihalarni amalga oshirish, shu jumladan, innovatsion ishlanmalar bo'yicha zamonaviy ilmiy-ishlab chiqarish laboratoriyalarini tashkil etish. Xalqaro tajriba shundan dalolat bermoqdaki, bugungi kunda raqamli texnologiyalar asosan ilmiy hamjamiyat va xususiy sektorda jadal rivojlanmoqda. Shuning uchun davlat, aynan, ushbu sohalarda innovatsion loyihalar va IT-kompaniyalarni qo'llab quvvatlagan holda qulay ekotizimni yaratishi lozim. Shuningdek, davlat innovatsion va raqamli ekotizimni qo'llab-quvvatlash sohasida yuzaga chiqadigan risklarni pasaytirish choralarini ko'rishi maqsadga muvofiq hisoblanadi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi//<https://president.uz/oz/lists/view/2228>./ 2018-yil 28-dekabr.
2. "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risidagi //O'zbekiston Respublikasi Prezidentining//<https://lex.uz/ru/docs/-5030957> 2020-yil 5-oktyabr.
3. T.I.Boboqulov, Ergashov Isroil Xasanovich// O'zbekistonda raqamli transformatsiyani amalga oshirishning yo'nalishlari tadqiqi// "SCIENCE AND INNOVATION" xalqaro ilmiy jurnali. № 4, 2022-yil (4-5 bet).
4. R.H.Ayupov, G.R.Baltaboeva//Raqamli iqtisodiyot: muammolar va yechimlar// "Xalqaro moliya va hisob" ilmiy elektron jurnali. № 1 fevral, 2019-yil (3-4 bet).
5. Porter M. Competition / M. Porter. Per. ingliz tilidan - M.: Uilyams nashriyoti, 2000. – b. 174.